

ARA FA DOS SEGLES

L'amic **Josep Maria Barnils i Mach** és un dels pocs figuerencs que, sempre que les seves ocupacions li permeten, passa les vacances, «punts», festius i caps de setmana a L'Escala.

Els seus compatricis tenen més tendència d'anar a Roses -per exemple- però que hi farem! Es allò que diu el refrany que «quan el sol surt, surt per tothom». Però aquí també hi podríem aplicar l'altra dita que «val més pocs i bons».

És que el cognom **Barnils i Mach** sona molt en el món de les lletres figuerencs, més quan aquestes d'endinsen en el camp de la història de la capital empordanesa.

En **Barnils** porta publicats dotze llibres sobre Figueres, l'últim dels quals encara fa olor de nou. Ens referim al titulat «**LA GUERRA CIVIL A FIGUERES**», el qual relata, amb tot detall i encert, els fets succeïts a dita capital i llocs de la rodalia durant els anys de la Guerra, el cinquantenari de la qual ara té lloc.

Us recomano que el llegiu, tant per seu contingut i estil narratiu com per l'interès que pot despertar en molts escalencs ja que, donada la poca distància que ens separa de Figueres, alguns dels episodis relatats poden ésser recordats pels qui sovint s'hi traslladaven per raó de llurs ocupacions o negocis.

Amb l'amic **Barnils**, acompanyat de la seva esposa i la seva filla petita, ens solem trobar de quan en quan, els dissabtes, quan sortim de missa. A la plaça, al peu de la mola de pedra de la façana de la nostra bonica església, parlem del que ja us podeu pensar: de llibres, de papers, de documents, de fons d'informació i recerca de dades, de fets històrics... De tot això, ell, com és fàcil de suposar, en va fortíssim fins el punt que em deixa bocabadat pels seus coneixements històrics, sobretot referits a l'Empordà.

Sempre que té dades de L'Escala me les facilita amb tota generositat i despreniment. Endeveno en el seu parlar i en els seus ulls una gran il·lusió quan em pot lliurar quelcom referent a la nostra vila, que ja considera una mica seva, cosa de la qual ens n'alegrem moltíssim, a l'ensems que li agraim les seves preferències envers L'Escala.

L'última vegada que ens veiérem em deixà un interessant i curiós escrit que transcrivim literalment més avall, l'autor del qual, un tal **Sr. Francisco Zamora**, passà per L'Escala en el seu recorregut que va fer per l'Alt Empordà, **el mes de juny de l'any 1.789**. Per tant, d'aquí tres anys, ja farà dos segles.

Totes les seves impressions les recollí en un llibre titulat «**Diario de los viajes hechos a Cataluña**». El **Sr. Zamora** digué de L'Escala el que a continuació recollim textualment, íntegrament en castellà i sense modificacions gramaticals, per tal de no canviar el sentit en que fou escrit en el seu dia:

«Llegamos a La Escala, a cuya población se trasladó el Santísimo Sacramento en 1.682, desde Ampurias, no habiendo encontrado en La Escala más de 18 casas y hoy pasan de 500. Hay 18 embarcaciones y 60 laúdes, pescan mucha anchoa y poco coral; sus vecinos trabajan en todos ramos, ganan buenos jornales y no hay pobres. Se hacen muchas casas y el Señor da el terreno por establecimiento de 8 sueldos. EL agua es salada y la beben, pero a media hora hay una buena que puede conducirse. No hay leña, y podría haber vinos en los arenales y cerros. Es un terreno tan salitroso que arruina los edificios y hasta los cañones de hierro los consume. Comercian con Italia llevando vino y trayendo grano. Las mujeres cuidan de la anchoa. Hay alfoli de sal, que traen los napolitanos de Tortosa. Hay aduana. En las peñas de esta costa se cri una planta llamada fonoll, muy apetitosa. La iglesia es nueva y mal construida. En sus portadas se notan los efectos del rayo y la tramuntana. Lo que llaman puerto es una cala, y en fuertes temporales se recogen a la cala de la Clota, que está a poniente del pueblo. Las calles son anchas. Vi los molinos de arroz movidos por una caballería, los cuales era así generalmente antes de empezar los de agua, unos ochenta años hace. En la Iglesia se han gastado inmensas sumas malamente. La Escala está situada en una pendiente de un montecillo. Entre él y el mar le queda poco espacio, y ninguna vista, sino hacia la marina. Salimos de aquí pasando a poco rato por algunos montes de arena finísima, que a impulsos de la tramontana mudan de situación. Son muy grandes».

Fins aquí els comentaris del senyor Zamora.

Els nostres no poden estar del tot d'acord amb els seus, sobretot quan es refereixen a l'església parroquial, dient que «**es mal construida**» i que «**se han gastado inmensas sumas malamente**».

La primera vegada que llegí l'escrit vaig pensar que es podia referir a la primera i petita església que **s'enderrocà tant sols 18 anys després d'haver-se bastit**, i sobre el mateix sòl de la qual es construí l'actual. Aleshores sí que hauria tingut raó de parlar de dolenta construcció.

Però no, el senyor **Zamora** es refereix a l'actual, donat que quan visità L'Escala, **ja feia 27 anys justos que s'havia acabat**, menys els dos campanars que encara segueixen igual.

Hem d'ésser de bona fe i pensar que quan l'escriptor posà en net les notes que anava recollint en el seu viatge -que suposem faria a peu o, com a molt, en tartana-, s'equivocà de temple, perquè del contrari se'ns fa difícil d'entendre que digui que és mal construït, quan en contemplar-lo, un resta admirat de la seva grandària, bellesa i qualitats arquitectòniques, tant del seu interior com del seu exterior.

El veritable protagonista de la construcció de l'església parroquial, el seu autèntic protagonista, fou tot el poble de L'Escala, el qual en cap moment considerà que s'esmercessin malament els diners, que per altra part, tampoc no creiem que fossin grans fortunes, ja que molt fou fet gràcies a la prestació personal dels escalencs, a més d'uns impostos que s'hagueren de pagar.

Però si «**ganan buenos jornales y no hay pobres**», és de suposar que tampoc els pagarien de mala gana.

Sabem que durant els llargs hiverns, colles de treballadors de poblacions de l'alta muntanya -on allà sí que no tenien res per menjar- venien a treballar en la construcció de la nostra església. S'allotjaven a casa de les famílies més benestants del poble. Aquesta gent es conformava amb poder menjar i dormir sota sostre.

I si per mal construïda el senyor **Zamora** es referia a la seva poca solidesa, els murs i teulada de l'església no li donen la raó, car resten impassibles al pas del temps.

Ni els impecables i paorosos incendis dels dies **22, 23 i 24 del juliol del 1936, tot just començada la Guerra Civil espanyola**, pogueren fer-la caure.

Ens agradaria comentar amb més detall aquesta interessant nota històrica, però ara no ho farem perquè ens allargariem massa.

Tant sols, dir que ens crida l'atenció que dos segles abans no hi haguessin pobres a L'Escala; que els carrers eren amples -tan estrets que els trobem ara!-; que hi havia molins d'arròs -llàstima que no ens digui on ni quants; «**que podría haber vinos en los arenales y cerros**»; i, en canvi, afirma que es comercialitzava vi amb Itàlia i que hi havia muntanyetes de sorra fina que canviaven de lloc per la força de la tramuntana. Sens dubte, es referia al popular Puig de les Sorres.

Qui, de petit, no hi havia anat a fer excursions, acompanyat dels mestres i mestresses, els dijous a la tarda! Tots recordem les bones berenades i, fins i tot, dinades que hi férem.

El dia que hi passà el senyor **Zamora** era tot desèrtic, silenciós. Ni el respirar de l'aire es devia sentir. No deuria ésser un dijous.

